

UJ KELET

ZSIDÓ-POLITIKAI-NAPILAP

Az angol kormány távirata a világkongresszushoz

— Az Uj Kelet kiküldött munkatársának távirata —

A tizedik ülésen Szokolov, a kongresszus elnöke feszült figyelem mellett felolvasta az angol kormány üdvözlő táviratát, amely így szól: „Dr. Weizmann, Karlsbad. Kérem, küldje a kongresszussal Öfelsége kormányának szívélyes bizalmait. A kormány bízakodva hiszi az Önök egyekvőségét, hogy Palesztinát virágzó és boldog országgá építsék fel, ahol zsidók és arabok a jólét elősegítésén együttműködnek, siker fogja koronázni. Churchill.”

Karlsbad, szept. 8. A kongresszus kedden áttért a Palesztina-ügy tárgyalására, egyben az összes bizottságok megkezdték munkájukat. A Palesztina-jelentést dr. Arthur Ruppin terjesztette a kongresszus elé, azután kezdetét vette a két napig tartó Palesztina-vita.

Ruppin, a kiváló szociológus és nemzetgazdász pontos adatokkal ismerteti a mai Palesztinát. Ahogy beszél, adatai mögül apránként kibontakozik a „hogyan lehetne” — az eljövendő Palesztina képe. Kicsiny ország, alig több, mint huszezer négyzetkilométer. Ruppin még nem említi az új határokat, ő csak a tengertől a Jordánig terjedő területről beszél. Transzjordánia maga is hatalmas darab föld: ennek a statisztikáját és belső viszonyait persze nem lehet máról-holnapra a kongresszus elé tárni. A zsidó politika nagy és megiepo sikerét bizonyítja ez a tény is: a gazdasági előadó maga se tudta, hogy mire az előadói emelvényre kerül, a megnagyobbodott nemzeti otthonról kell beszámolnia. Ruppin számai szerények és mégis biztatók. Hat-hétszáz ezer lakosa van Palesztinának, a lakosság háromnegyedrésze faluban él, nagyrészt primitív viszonyok között. Csak a zsidó kolóniákon van magasabbrendű kultúra. Nyolcvan-kilencvenezer zsidó él ma Palesztinában, az összlakosságnak tizenkét-tizenöt százaléka, több, mint amennyit az angol fehérekönny említ — ez még csak tíz-tizenegyszázalékról tud. A vármok rosszak, a kereskedelem és az ipar kinemelégitő, a törvények még a török uralom csökevényei, de lassan-lassan megváltozik a régi rossz, új éra szele jön a tenger felől. A telepések hozzák. Az új telepítési terv szerint még nem fogjuk majorizálni az országot, de nem is a számbeli túlsúlyról van szó, de az értékeikről. És Weizmann szerint is az lesz az erősebb, akinek a termelő ereje nagyobb lesz.

Ruppin javaslataival szemben Davis Tritsch az intenzív mezőgazdasági termelést követeli. Csütörtökön a kongresszus a kulturkérdést tárgyalta. Az érdeklődés középpontjában a vezetőség összeállításának kérdése áll. Bizonyosra vehető, hogy Weizmann és Szokolov megtartják eddigi pozíciójukat. Weizmann véleménye szerint a Palesztina-ügyek vezetésére Szokolov volna a legalkalmasabb, ez azonban megkövetelné, hogy állandóan Palesztinában tartózkodjék, ami a delegátusok nagyrészenek véleménye szerint káros a mozgalmra, mert politikai fontosságot tulajdonítanak annak, hogy Szokolov Párisban, illetőleg Londonban lakjék. Valószínű, hogy a kongresszus úgy fog határozni, hogy Weizmann és Szokolov felváltva hat-hat hónapig vezesse Palesztinában az ügyeket.

A szervezet alkotmányára rendkívül fontos javaslatot tett az osztrák delegáció. A javaslat szerint a kongresszus kimondja a végrehajtóbizottság legteljesebb felelősségét a szervezet összes ügyeiben. Ez a felelősség jogi következményekben azaz lenne a demokra-

tikus államok alkotmányában szereplő miniszteri felelősséggel. A javaslat szerint a vezetőség megválasztása a következőképpen fog történni: A kongresszus megválasztja az intézőbizottságot (Actionsofjntee, tagjainak száma 30-40), amely tagjaiból és kivüálló személyiségekből összeállítja a végrehajtóbizottságot (Ezekutive). A delegátusok egyrésze azou az állásponton van, hogy a végrehajtóbizottságot is a kongresszus válassza, nem érintve ezzel a javaslat azon részét, hogy a végrehajtóbizottság az intézőbizottság állandó ellenőrzése alatt álljon. Beavatott körökben úgy tudják, hogy komolyan szó van Sir Alfrede Mond angol kereskedelmi miniszternek a végrehajtóbizottságra való beválasztásáról, aki hajlandónak is nyilatkozott részt venni a cionista szervezet vezetésében. Mondlag azonban Lloyd George a napokban kijelentette, hogy Mond személyét nem nélkülözheti a kabinetben és esetleges lemondását nem fogadná el. Ebben az esetben Mond belépése a vezetőségbe egy későbbi időpontban történik meg. Kombinációban van James Rotschild báró személye is.

A politikai bizottságban csütörtök délelőtt Weizmann bizalmas közléseket tett a politikai kérdésekről, különösen a határok megállapításáról és a szervezetenek az angol kormányhoz való viszonyáról. Hatalmas adatgyűjteményt terjesztett a bizottság elé, amely élesen megvilágította Samuel főkörmányzóhoz való viszonyunkat is. Ugyan csak ma referált a bizottságnak Szokolov és Jabotinszki a mandátumról és a légioik felállításáról. A politikai bizott-

ság tanácskozási titkosak, eddig csuóán annyi szivárgott ki, hogy Samuel főkörmányzó ismert nyilatkozata homlokegyenest ellentétben állott az angol kormány felfogásával, amely megvígathatatlanul a zsidó Palesztina alapján áll és csuóán a cionista szervezet kivánsága miatt nem történt kormányzóváltozás Palesztinában.

A bizottságok munkája annyira kiszélesedett, hogy kérdésessé vált vajjon befejezheti-e a kongresszus a tervezett időben ülészeit. Valószínűnek tartják, hogy egy-két nappal meghosszabbítják a tanácskozások tartalmát.

Szerdán Karlsbadba érkezett Manasse báró Kairóból, hogy résztvegyen a Palesztina-bizottság tárgyalásain, Manasse báró Egyipton leggazdagabb embere.

A pénzügyi bizottság tanácskozásmunkáján aránylag a legnagyobb fontossága, mert nyilvánvalóvá lett, hogy az államépítés legelső kelléke a pénz, amely még a politikai sikernél is fontosabb. Az eddigi tanácskozások során az a vélemény alakult ki, hogy a Keren Hajjeszod a legerélyesebben forszírozandó, még pedig szigorúan a Maaszter (tized) alapján. Valószínű, hogy a kongresszus el fogja határozni egy hatalmas Palesztina-bank alapítását amely főként a kivándorlás és letelepedés finanszírozását fogja szolgálni. Ez a Palesztina-bank minden államban fiókokat létesít, vagy egy másik javaslat szerint az egyes államokban önálló Palesztina-bankok alakulnak. Az erdélyi delegáció beható tárgyalásokat folytat egy Kolozsváron felállítandó zsidóbank ügyében.

Weizmann az új telepítési tervekről

Alább közöljük Chaim Weizmann nagy politikai beszédének folytatását. Weizmann itt új fejezetbe ért, az arabkérdéshez:

— Ugy látszik — mondta — mintha az arabokat ez a kongresszus találta volna fel. Amikor Palesztinába jöttünk 1918-ban, összeköttetésbe léptünk az arabokkal és mondatom, hogy Feissel nem volt egy történelmi osztály képviselője, hanem az arab szabadság szimbóluma, akit minden arab megértett. Nagy nehézségek árán összeköttetésbe léptünk velük. Ezek az összeköttetések azonban nem sokat eredményezhettek, mert az arabok három-öt nagy központi helyen vannak összpontosítva. Ha má Bagdadban, Kairóban, Jeruzsálemben, Damaszkuszban és Marokkóban cionista vagy politikai hivatalokat állítanánk fel az arabokkal való tárgyalás céljából, akkor önök törőlnék költségvetésünkől ezeket az irodákat és mosolyognának, mint a párisi iroda felett.

— Meggyőződés, hogy az arabokkal való munka két nagyszabású vonalon haladhat. A Palesztinában való közigazgatási együttműködés vonalán és a munka-centrumok kulturális együttműködésén. Ha igazán tudatában lennénk munkánk fontosságának, akkor lejjobb

férfiainkat ott kellene tartanunk az arab kulturális centrumaiban, hogy hozzák létre az együttműködést úgy, amint az már évszázadokkal azelőtt volt és amint az ismét lenni fog. Ilyen módon kizártuk volna azokat, akik ma közénk és az arabok közé állottak és a két fajt egymástól elidegenítették. Hangsúlyoznom kell, hogy az arabok és nem arabok között kifejtett politikai munkánk nyolcezer font sterlingbe kerül. Ennyi az egész. A jövőre vonatkozólag a kongresszustól épügy, mint minden más munkára, erre is költségvetést fogok követelni.

As angol politikához való viszony

— A szónokok közül többen kijelentették, hogy hitük szerint az angol kormánnyal való kontaktus rossz. De Lieme ur ilyeneket mondott: Vajjon Cowen ur milyen benyomást tehet az angol kormányra? — Mit tudhat ön a benyomásokról? Megjelent-e már ön valaha az angol kormány előtt és vajjon tudhatja, milyen benyomást tesz a zsidó politikus ott? És ha tudja, akkor első kötelessége önnek Cowent támogatni, nem pedig gyöngíteni. Ha a cionista világszervezet képviselője az angol kormányhoz megy, akkor kell hogy bizalommal menjen oda. Könnyű embereinket megdobálni

tt a kongresszuson és a cionista sajtóban. És azután hogy sárral dobálta meg őket, idején és politikai eredményeket követel. Míg mi Párisban tárgyaltunk, egy kis cionista lapocskában tíz cikk jelent meg egy olyan férfiú tolábol, akinek tekintélye van a mozgalomban és úgy állított be minket, mint akiket Anglia becsapott. Ez legalkalmasabb volt arra, hogy a határkérdésben helyzetünket súlyosbítsa. Kérem a jobboldali urakat és a baloldaliakat is, értesék meg, hogy ennek láttára a francia kormány mit felelt Szokolovnak. A cionizmus, mondták, arra való, hogy megszűrozza az angol imperializmust, hogy mi a határterületeket Anglia számára akarjuk megkaparítani.

Amikor kijelentettük, hogy nem Angliának, hanem nekünk van e határookra szükségünk, hogy Palesztina gazdasági fejlődéséhez mulhatatlanul kellene a vízterő, akkor elég volt Nordau cikkeit citálni, hogy bebizonyítsák, alapjában véve Anglia ágensei vagyunk. Így kaptuk egyik szurást a másik után. A politikai, a pénzügyi munkát, a szervezkedést és az agitációt szabotálták és önként most tölem eredményeket követelnek. En mindent adtam, amit egy férfiú adhat; ha mindenki egy-egy tízedét adja annak, akkor a Keren Hájjeszód hatalmas és erős lesz.

Sir Herbert Samuel

Térjünk most át a Samuel-fejezetre. Azt hiszem, hogy ez a kérdés vihart fog önközött támasztani, de kérem önöket, hallgassanak meg. Meglehet, hogy e fejezet okozója én vagyok, mert Samuel kinevezése körül nekem volt a legtöbb részem és senkinek annyi öröme nem volt benne, mint nekem. Samuel barátunk első pillanattól kezdve derekasan dolgozott velünk. Kérésünkre megszállította erkölcsi tekintélyünket és vállalta a nehéz állást. Mi állítottuk őt erre az örhelyre. Az arab delegáció egy memorandumában cionista vezetőknek van megbélyegezve. Samuel abban a nem nagyon irigylendő helyzetben van, hogy mindkét oldalról támadják. Nagy hibákat követett el, nem tagadom és hajlandó vagyok a politikai bizottság elé terjeszteni azt a levélváltást, amelyet Samuellaal folytattam. Látni fogják, hogy olyan szavakkal beszéltünk hozzá, amelynek élesebb a hatása, mint az itteni tüntetésnek. De mégis a mi Samuellaunk ő, a mi zsidóságunk produktuma. És ne feledjék, hogy Erec Jiszrael és Palesztina nem azonos fogalmak. Samuel Palesztin High Commissionerje, mi pedig Erec Jiszrael High Commissionerjei vagyunk. Jöhetnek idők, amikor a két High Commissioner

nehéz helyzetbe jut egymással szemben, de reméljük, hogy erre nem kerül sor.

Mi hoztuk őt erre a helyre és részben győngyítettük őt azzal, hogy nem dolgozzunk vele. Kezdjük együtt dolgozni vele és lassuk, talán más Samuel ő. Amíg ez nem történt meg, addig ne emeljünk kezét ellene, mert nem tudhatjuk, ki jön utána. (Nagyon helyes!) Szükség lesz rá, hogy legjobb, legokosabb és legenergikusabb embereink Samuellahez menjenek innen e kongresszusról és mondják meg neki, mit követelünk tőle és adjuk meg neki az alkalmat, hogy e követeléseket végrehajtsa.

Százszeker, vagy háromszázszeker új telepés

Még egy szót a Palesztina-kérdéshez. Nem sokat értek közgazdasághoz. E tekintetben Simon urra bízom magam. Itt a térkép, amelyen azok a földök, amelyek birtokunkban vannak, pirossal vannak bekerítve. Szakértőink közül a sangvinikusok szerint háromszázszeker, a pesszimisták szerint százszeker ember számára adhat letelepedési lehetőséget. Ha százszeker embert ide tudnak önközött kötni, akkor Palesztina ideghálózata: a Jordán és a tengerpart zsidóvá lett és ezzel egész Palesztina zsidó karaktert nyer. Ez a probléma magva. Vajjon három vagy nyolcmillióba fog-e kerülni, mellesleg, fontos, hogy a három vagy öt év alatt meg kell történnie és meg is történhetik, hogy a zsidó nép Palesztinában igaz otthonra talál. Fontos, hogy a kongresszus a feladatok központjába ezt állítsa. Mondhatom, Palesztinában sokkal továbbra jutottunk, mint ahogyan hisszük. A sok fa miatt nem láttuk az erdőt. Egy kis megerősítés és akaratumk végre van hajtva. Nem a számbeli kérdés dönt itt, hanem egy nagyobb produktív zsidó tömeg meggyökeresedése. Van földünk, megvannak a munkaterveink, adva van a munka lehetősége, csak pénzt nem találunk. Amerika vagy nem Amerika, Brandeis vagy nem Brandeis, a pénz itt lesz ha mindenki úgy fog dolgozni, ahogyan kell. Ebben áll a feladat. A politikai ut már egyengőve, az utcaseprő megtette a magát, önközött mulik, hogy az ut járható legyen.

De Lóme azt is kérdezi, hogyan lehet új embereket megnyerni a mozgalom számára. Azt hiszem, hogy erről is én vagyok jogosult beszélni. Csekélységem volt az, aki néhány igen értékes embert szerzett a mozgalomnak és mondhatom, nagy energia kellett e férfiak megszerzéséhez. De csak olyan feltételekkel lehet őket megszerezni, ha tanulnak, mielőtt arcéltre állanak. A cionizmus ma nem

ugyanaz, ami tíz évvel ezelőtt volt, meg kell tanulni, meg kell érteni és az egyetlen út a férfiak megnyerésére az, hogy olyan feladatokkal bizzuk meg, amelyeket tapasztalataik jussán meg tudnak oldani. Ez egyetlen értelme az Economic Councilnak, amely megkezdte a munkát. A mi ügyünk, hogy munkára serkentjük, de nem, hogy cionista vezetőséget proklamáljunk.

A Végrehajtó Bizottságról

Uraim! Későre jár az idő. Nem akarom megvédeni ezt a vezetőséget, legkövőbbé magamat. Londonban és Palesztinában súlyos hibákat követünk el és ha tovább is a vezetőségben maradunk, más hibákat is fogunk tenni. Ez emberi dolog. De kérem önöket, ha legközelebb vezetőséget választanak, gondoskodjanak, hogy a tekintély, amelyet utavalóul adnak a vezetőségnek, a felelősséggel aránylagosan oszadjék meg. Ne csináljunk foglyot a vezetőségből, hanem a Cionista Szervezet szolgálját. Igaz, amit itt mondtak, hogy olykor a Végrehajtó Bizottság megkérdése nélkül is cselekedtek. Erre a szükség kényszerített bennünket. A háboru alatt és a háboru után sem lehetett elég gyorsan összehívni a Végrehajtó Bizottság vezetőségét. Igaz, hogy ebben diktatori vonás rejlik, de ne kényszerítsenek engem, hogy diktátor legyek. Soha nem szoltam dolgokhoz, amiket nem értek, de az én mester-ségembe beleszóltak olyanok is, akik nem könyitottak hozzá. Ez surlódásokra és hibákra vezetett. Most első ízben történik, hogy a kongresszus legális, teljes autoritással felruházott vezetőséget fog választani. Gondoskodjanak róla, hogy ez a vezetőség ne kapjon késszurásokat a hátába, akkor a következő kongresszuson joggal lehet követelni nagyobb cselekedeteket tőle. Kívánom, hogy a nagy cselekedetek megtörténjenek. (Hosszas, viharos tetszés. A kongresszus feláll és mindenki a Hatikvat énekli.)

Bizalmi nyilatkozatok

Az ülés további részét a vezetőség iránt való bizalmi nyilatkozatok és hasonló értelmű határozati javaslatok felolvasása töltötte be. A litvániai dr. Soloweitsik a mizrahi és az általános cionisták blokka nevében, Kaplan a Hitachduth nevében fejezi ki halájt és elismerését Weizmannnak és Szokolovnak az odaadó munkáért, amely a Balfour-deklarációhoz és a sanremói határozathoz vezetette. A Poale Cion nevében Kaplanszki deklarációt nyújtott be, amely többek között ezeket mondja: „Kritikánk nem személyek ellen irányul, hanem ama rendszer ellen, amely a

Egy csomag levél

Írta: I. L. Perez

(Kevéses Nona fordítása)

Chanele, kincsem! Utközben a szárazföldön is elég csodálatos dolgot tapasztaltam. Mindezek azonban semmik ahhoz képest, amit a tengeren láttam. A tengeren mindent elfelejtettem, amit a szárazföldön láttam. És Amerikában elfelejtettem a tenger minden csodáját!

A hajón kezdetben nagy kínokat szenvedtem. Alig tudtam kiállani. De minden a legjobbra fordult és hiszem, hogy én csak a te jámbor érdemeidnek és egyetlen gyermekemnek köszönhetem, hogy átestem mindezeket.

Chanele, biztosan emlékszel még Lejbre, a chazenra, aki néhány évvel ezelőtt városunkban volt és a nagy ünnepeken előlmádkozott? Még tudom, mit mondtál jom-kippur kimenetelekor: amióta élz, még sohasem halottál ilyen chazent. Sőt szavaidat is megjegyeztem: Lejb chazen ordit, mint az oroszlan és sir, mint egy gyermek... A legközelebbi napon a városban holmi civakodás volt, senki sem gondolt többé a chazenra és ő valahogyan ép akkor jött béréért. Szegény házról-házra járt és kegyes adományokat gyűjtött. Emlékszel-e még, volt egy kis leánykája is, Genendelnek hívták. Gyermekes hangjával atyja minden énekét utána tudta énekelni... Amint a mi házukba jöttek, érzéketlenség irántuk, öledbe vették őt és homlokukon csókolták. Adtál nekik valamit, nem tudom már mit és sirtál,

sajnálva az anyátlan gyermeket... Csodálkozol ugy-e, hogy én még mindenre jól emlékszem?

Tudd meg hát, Chanele, szememfényve, drágaságom, hogy én jól emlékszem minden édes szavadra és mozdulataidra, melyek nekem mindig bájosak voltak.

Állandóan magam előtt látlak! A tengeri ut alatt sokszor azt hittem, hogy mellettem állsz. Gyermekünk kötenyedet fogja és hangod s a gyermek hangja édesen csengett nekem. Az uton találkoztam ezzel a Lejb chazennal. Nem akarok ajkaimra bűnös szavakat venni, de meg kell mondanom, hogy Lejb, a chazen, letért az igaz utról. Egészen letért róla...

A hajón keveset tördött vele, hogy az étel köser-e, vagy nem. S úgy ivott, ahogy zsidó nem szokott inni... Az egész idő alatt egyszer sem láttam őt talással és tífliannel. Imádkozni sem láttam evés után... Mindig hajdonívvel járt ide-oda. S nem elég, hogy ő maga úgy viselkedik, de leányát is hasonló utra téríti... Genendel mintegy tizenhétéves, gyönyörű leány. Atyja arra kényszerítette, hogy az utasok előtt táncolja és énekeljen — Istan-nek panaszoltassék! — több nyelven. Az emberek meghallgatják, tapsolnak és kiabálnak valamit, az ördög tudja, mit. És az egész amellet nagyon pajkosan és ledérez történik. Valóban utálatos!

Az első pillanatban — mitagadás? — öfultam a vizionitásnak. Mégis ismerősök és nem leszek olyan egyedül. Később azonban

sok gondon volt miattuk. Nem tudom nyugodtan nézni, hogyan teszi tönkre ez az ember a leányát és szívembe markol, ha látom, hogy ez a férfi, aki régen az oltárnál az egész község nevében szokott a világ Teremtője előtt állni, oly ledér szavakat vész szájjára, hogy az ember epéje fölforr. És hangja a snapsztól egészen tönkrement...

És ezek az emberek estek nekem és ök akartak engem becsúltre tanítani! A hajón tréfáikkal bosszantottak és nem hallottam tőlük mást: batlen és bolond... Pájeszennél fogva ráncigáltak és arbe kanteszennnek fonalainál fogva. Az egész hajó nevetett rajtam!

És mi nem tetszett nekik rajtam? Hogy én örizkedtem a trajtától és inkább bőtöltem, minthogy a hálványimádók ételét élveztem.

Tudod, hogy békeszerető természetű vagyok; ezért távolítottam magam mindegyiktől és többnyire egyedül ültem egy sarokban és csendesesen sirtam...

Ök azonban felkerestek rejtékhelyemen és gunyaik céltáblájává tettek. Azt hittem, hogy meg kell halnom!

De most Amerikában látom, az Isten akarata volt!

Hogy Isten nagy kegyelmében Lejbet, a chazent, előreküldte miattam Amerikába, épen mint egykor Józsefet testvérei miatt Egyiptomba. Mert mit is kezdtem volna nélküle? Én, ki a nyelvet nem értem, kézművességet nem tanultam, se kint, se bent nem holdogultam volna!

(Folytatjuk.)

cionizmus ideálját összeköti a világ olyan hatalmaival és intézményeivel, amelyhez a munkásságnak nem lehet bizalma. A vezetőség a zsidó nép erőt nem organizálta, holott minden messzelátó politikának erre kell támaszkodnia. Bizalmat prédikált Herbert Samuel palesztina közigazgatása iránt, amely azonban zsidóellenes és reakciós tisztviselői elemekre támaszkodik és amely az arab feudálisok előtt és az antiszemita terror láttára meghajol.

A tizedik és a tizenegyedik ülésen jelentősebb felszólaló dr. Otto Warburg, aki a

Nemzeti Alapról tett hosszabb előterjesztést.

Dr. Soskin Palesztina intenzív kolonizációjáról tartott hosszú és kimerítő előadást. Dr. Eder a bevándorlás adatszéri ismertetését terjeszti elő.

A tizenkettedik ülésen David Trietsch (Németország) a rendszertelen, kicsinyes és fölötte drága kolonizációról beszél. Radikális változásokat követel e téren. Az új típus szerint csak kertváros lehet. Lewin Epstein (Amerika) a palesztinai munkásügyről, Dr. J. Bodenheimer ugyanezen témáról beszélt.

Ruppin ismerteti Palesztina helyzetét

A hetedik napon került sorra dr. Ruppint. Beszédét itt adjuk:

Nyolc év óta, amikor utoljára tettem jelentést a palesztinai gazdasági működéséről, a világ számunkra nagy változáson ment keresztül; jóra és rosszra változott. Nyolc évvel ezelőtt egy privát szekta voltunk, ma a népek tanácsában a Balfour-deklaráció jussán pozitív helyünk van. Már nem mosolyognak törekvésinken, ideánk hatalma csodálkozást kelt mindenfelé. A zsidók száma, akik ügyünk felé hajlanak, megsokasodott és ezzel együtt mozgalmunk lököereje, gazdasági és pénzügyi lehetőségei is megismosodtak. Palesztinában ma az az előnyünk, hogy a közigazgatás nem megvesztegethető, mint valaha és van érdeke gazdasági kérdések iránt.

Ne feledjünk azonban el, hogy a kelet-európai zsidóság gazdaságilag összeroppant, hogy a nagy háború előtt a cionizmus gazdasági és szellemi vezetői az orosz zsidók voltak. Ők hozták a legtöbb anyagi áldozatot és most a világ teljesen el van zárva Oroszország elől, az ottani zsidóság pedig nem segíthet bennünket és nem is tudjuk pótolni azt a nagy veszteséget. Ma, a kormányok, akik historiai igényeinket Sanremóban törvényesítették, kutatva néznek ránk, vajjon az adott lehetőségeket teljesen kihasználjuk-e és teljesíteni fogjuk-e azt az ígéretet, hogy Palesztinát Elő-ázsia gazdaságilag vezető országává tesszük. Lloyd George a sanremói konferencia után ezeket mondotta nekünk: Megindítottam számotokra a dolgot, tirajtatok mulik, hogy most már jól csináljátok. Ez nemcsak ígéret, hanem figyelmeztetés is. Ha áldozatkészségünk és teljesítőképeségünk felmondja a szolgálatot, akkor a Balfour-deklaráció és a sanremói határozat áldása átokká változik számunkra. Nem lesz könnyű munkánk és el kell készülnünk a legkülönbözőbb nehézségekre. Új helyzet előtt állunk, de a cél mégis a régi: Palesztinát nemzeti zsidó otthonná akarjuk megszerezni, de a tempó és a munka módjai mások lesznek, mint régebben. Mielőtt a metódusokra kitérnénk, rövid néhány vonással szeretném Palesztina gazdasági strukturáját vázolni:

Palesztina gazdasági élete

Palesztina ma a szűk határok után körülbelül 20.000 km. nagyságu, 600—700.000 lélek lakja, közöttük 80—90.000 zsidó. A lakosság kétharmada primitív módon üzött mezőgazdaságból él, a harmadik harmad városokban abból él, hogy Palesztina- emlékeket, rituálékat készít, kézművességet folytat, kereskedők, az idegenforgalom szolgálatában áll, vagy pedig kegyes adakozók pénzéből. Mindössze néhány nagyobb malom képviseli a nagyobb ipart. E malmok részben zsidó, részben nemzsidó kézen vannak. Itt vannak a Rotschild-féle borpincészetek. Néhány gépgyár, javítóműhely, olaj- és szappangyár. Ásványokat, terméskő kivételével az országban eddig még nem találtak.

A vámtevételek a behozott áruk értéke után 11 százalékot tesznek ki, tekintet nélkül arra, vajjon az áru nyersanyag, félgyártmány, vagy kész gyártmány. A hazai ipar tehát, amennyiben külföldről kell beszereznie a nyersanyagot, semmiféle vámvédelemben nem részesül.

A közlekedésügy a háborúban szerzett vasuti összeköttetéssel, amely Haifát összekapcsolja Egyiptommal, nagyon sokat javult, de még mindig sokat szenved azzal, hogy nincse-

nek kiépített kikötői. Lehetséges azonban, hogy Sir Herbert Samuel intervenciójára, aki rendkívül sokat fáradozik ez ügyben, a kikötőket nemsokára megfelelő módon ki fogják építeni.

A kereskedelem

Palesztina kereskedelmi mérlege nagyon kedvezőtlen 1920—21. évben kb. 5.200.000 font sterling értékű áru jött be, a kivitel azonban 770.000 font sterlingre rugott, ami a behozatal 15 százaléka. A behozatal a következő cikkek közül volt: kőszén, gyapotgyártmányok, cukor, rizs, fa, dohány, petróleum, gépek, cement és vasárak. Kivitel: narancia, szappan, bor és rituálék. A kereskedelmi mérleg nagy deficitjét kis részben fedezi az idegenforgalom, nagy részben az a pénz, amit az egész világból küldenek vallási és humanitárius célokra. Ez eléggé mutatja, hogy Palesztina mennyire függ más országoktól.

Gazdasági kívánságok

Ami a törvénykezést illeti, a török törvények még ma is érvényben vannak, a kormány azonban igyekszik új törvények útján a gazdasági fejlődést megkönnyíteni. A legfontosabb a törvények között, amelyeket az utolsó évben léptettek életbe, a telekvásárlásról szólók, amelyek védik ugyan a tulajdonosok szerzett jogait, de a földdel való spekulációt megakadályozzák. A dohánymonopólium is megszűnt, új törvényt hoztak a szövetségi alakulatok számára és leszállították az építési anyag vámtételét 11 százalékról 3-ra. Gazdasági kívánságaink között még nem teljesítették a jelzálog-bankra vonatkozó kívánságainkat, még nem adtak ki jelzálog-hitelleveleket, amelyre pedig megalakítandó bankjaink miatt szükségünk lenne. Szükség lenne arra is, hogy a bankjegyek kiadási jogát, amely most még az Egyiptomi Nemzeti Bank szabálya, átruházzák egy palesztinai bankra, hogy a kamatokat az ország élvezze és ne fenyegetse az Egyiptomtól való függőség veszélye.

A palesztinai zsidóság

A zsidókról ime néhány adat: körülbelül 15.000 el a mezőgazdasági kolóniákon, 3000 közmunkáknál van elfoglalva, továbbá cionista társulatoknál, míg a többi zsidó a hat városban lakik: Jeruzsálemben, Jaffában, Haifában, Tiberiásban, Safetben és Hebronban. A városi zsidóság nagyobb fele, 35—40 000 ember Jeruzsálemben lakik. A zsidó lakosság gazdasági helyzete nem stabil. A déli kolóniák, amelyek leginkább tiltóvénnyesek, sokat szenvednek az elhelyezési krízisek alatt, az északi, földművelési kolóniák viszont a gyöngye hozadék miatt. A városi zsidók nagyjából kereskedők, iparosok és tisztviselők. A 2490 palesztinai tisztviselő közül 616 zsidó. A zsidó lakosság többi része támogatásból él.

A megélhetés

Ez a mai Palesztina.

A kérdés most az: mi a teendő ilyen körülmények között, ha zsidó bevándorlók számára egzisztenciát akarunk adni? Ez a probléma más természetű, mint például az Egyesült Államokban. A bevándorlók itt fejlett és állandó kiterjedés alatt álló nemzetgazdasági viszonyok közé jönnek. Az ilyen nemzetgazdaságban kereskedők és közvetítők egész seregére van szükség és a zsidók, akik nagy gyakorlottságot és ügyességet sajátítottak el a kereskedelem körül, sok esetben gyorsan jutnak megfelelő egzisztenciához. A zsidók, akik Kelet-európából vándorolnak Amerikába, munkával is megkeresh-

tik a kenyerüket. Mindez az előfeltétel hiányzik Palesztinában. Az ország a kereskedelem számára a jg hoz létre némi produktót. Ennek az eladásából tehát csak nagyon kevés kereskedő tud megélni. Hozzájárul ehhez még az is, hogy az arab kitérő kereskedő és nagy konkurrensa a zsidóknak. Közgazdaságilag tehát tisztában kell lenni azzal, hogy Palesztinában nem számíthatnak a bevándorlók azzal, hogy kereskedelemből fognak megélni, csak a produktív munkából, akár mezőgazdaságban, akár a közmunkáknál, vagy pedig a közlekedés terén.

Román lap a cionista kongresszusról

Isac Emil cikke az „Adeverul”-ban

Isac Emil a cionista kongresszussal kapcsolatban az „Adeverul”-ban ezeket írja:

Előre kell bocsátani valamit olvasóimnak, akik nem egyszer a szeretet jeleivel hatmoztak el. Nem vagyok zsidó, hanem egy olyan régi erdélyi keresztény családnak a leszármazottja, amelynek főpapi és nemesi elágazásai vannak és amely mindig ugyanazokat az elveket vallotta. Nem szegénytelen-e, hogy az olvasók előtt mentegetőzni kell, miatta ebben az országban szegény volna zsidónak lenni?

Az a régi ostoba állítás, hogy aki zsidó tügyet támogat, az vagy zsidó, vagy zsidók zsoldjában áll, már eltűnt. A legembergyűlölebb román antiszemita is be fogja látni, hogy a zsidó probléma a szabadság problémája és minél jobban oldják ezt meg, annál könnyebb lesz az ország konszolidálása. Az antiszemitizmus akár professzionátus gyűlöletből, akár személyes irigységből ered, sem nem egészséges, sem nem hasznos.

Az egész világ zsidósága elég intelligens és elég hatalmas, hogy megbosszulja magát azokon, akik levágják a bocher pajeszát és lehuzzák róla a teleszt. És különösen mi románok, akik annyira dicsekedtünk a demokraciával, amíg az munkát nem igényel, megtanulhattuk, hogy mit jelent egy Nachum Szokolov, vagy egy Jakob Klotzinnak, vagy egy Israel Zangwillnak a szava. És azok, akik Párisban, Göniben, Bernben és Londonban dolgoztak, amikor ami határaink még nem voltak megállapítva. És eszünkbe juttatnak Alfred Fried, — dr. Jakob Berger és August Forel szavai, akik — hányadszor már? — vétek-e a zsidó tügyet.

A karlsbadi cionista kongresszus egy újabb alkalom lesz, hogy jó és rossz szavak hangozzanak el felőlünk, mert nagyon természetes, hogy ahol sans géne lehet beszélni, ott mindent elmondanak.

Ha úgy jártunk el a zsidókkal, amint kell — és felteszem, mert nincs okom az ellenkezőnek az állítására — akkor a minden zsidók kongresszusa nem fog többé Hardinghoz apellálni, sem Clemenceauhoz, de még Lloyd Georgehoz sem. De gyávák és félénkek volnánk, ha minden gunyos és sértő kritikától megijednénk. Mint civilizált országnak, kötelességünk, hogy minden polgárnak teljes morális és materialis akciósabadságot biztosítsunk és hogy ne utánozzuk Posent, Lodzot és Lemberget s ne üldözzünk olyan eszméket, amelyek alapjukban csak előnyösek a mi szocialis előrehaladásunkra nézve.

A mi zsidóságunk, amint egyszer megkapja a haladás komoly garanciáit, nem fogja használni a Poale Cion jelvényeit és Herzl Tivadar ránczve csak platonikus jelentőségű lesz, mint minden bátor eszme harcosa. Az extra-terreni fums ott lesz veszélyessé, ahol a pajeszt parancsára levágják és ahol egy harcoss antiszemitizmus okot ad a panasza. Mert nekünk, benuszultott románoknak lelünkkelől óhajtánunk kell, hogy a mi zsidóink a karlsbadi kongresszuson ne panaszkodjanak ránk, hanem legyenek velünk megelegetve. Miért? Meg kell kérdezni Briand-t, de Lloyd Georgeot is. (Ezt írja Isac Emil dicséretes tárgyilagossággal és európai tollal. Veleményünk szerint azonban is-

ved, ha azt hiszi, hogy jóléthez és szabadsághoz a cionista, zsidó nemzeti mozgalom nem lehet erős. A földnek belátható ideig lesznek területei, ahol a zsidót üldözik, a cionista mozgalom pedig ezeknek a szerencsétlen testvéreknek, akár elsősorban hazát

adni. A cionizmus nem az üldözés közvetlen érzésének reakciója, — ott van Anglia — hanem az öntudatra ébredt zsidóság népfentartó mozgalma, amely nem az elnyomásban, hanem szabad hazában fejlődhetik a legújszerűbben. (A szerk.)

Az összeesküvési per hetedik napja

Befejezik a vádlottak kihallgatását

— Az Uj Kelet tudósítójától —

A nagy per hetedik napján a tárgyalás megcsökkenként érdeklődés mellett folyik. A második és harmadrangú vádlottak kihallgatása került sorra. Először dr. Szemák Ernő jogakadémiai tanárt hallgatták ki, aki a máramarosszigeti esküt nem tett tisztviselők segélyezéséről ad felvilágosításokat. Barna Gáborral találkozott, de nem tudta, hogy mi jártában van. Harsányi nem volt összekötöttesben. Harsányi kijelenti, hogy a vizsgálat alatt jegyzőkönyvbe vett, Szemákra

terhelő vallomását félreértésből tette,

mert neki a jegyzőkönyvet nem tolmácsolták.

Dr. Kricsfalusy Sándor vádlott, volt máramarosszigeti polgármester kihallgatása során kijelenti, hogy mindig szívesen vett részt jótékonyági munkákban; így vállalta a segélyezések ügyét is. Szabó aki a pénzt küldte, Csehszlovákiában volt, Kricsfalusy úgy tudta, hogy a pénzt a Hoover-misszió adta. Szervezkedésről, kémkedésről Kricsfalusy nem tud. Ügyész erre felolvassa a következő nyilatkozatot: „Atulírottak ezennel elismerjük, hogy a román állam épsége és törvényei ellen az alábbiakban kifejtett szervezkedésünk által vétettünk s hogy ezt jóvátegyük, visszavonulunk a politikai nyilvánosságától és ennek garantálására az alábbi nyilatkozatot tesszük.”

Az aláírók jelszavai „Pop Juon”, „Máramarossziget” és „Iza” voltak. A jegyzőkönyvet dr. Szemák, dr. Szilágyi, dr. Kricsfalusy, dr. Harsányi és Juhász írták alá. Kricsfalusy kijelenti, hogy a nyilatkozat aláírására kényszerítették.

Dr. Szilágyi és Juhász vádlottak kijelentik, hogy a segélyezésben résztvettek, de ez távolról sem irredenta tevékenység. Semilyen szervezkedésben nem vettek részt. Előnk szünetet rendel el.

A tárgyalás megnyitása után az előnk Reiter József banktisztviselőt szólítja, aki bejelenti, hogy Radnóthfáival meleg baráti viszonyban volt, de vele egyéb, a vádiratban foglalt vonatkozásba soha nem került. Sükösdöt — mondja Reiter — Budapesten ismertem meg, aki arra kért, hogy ha majd lejön Kolozsvárra, mutassam be Radnóthfáinak. Pár hónappal ezután — vallja tovább Reiter — Sükösd felkeresett engem Kolozsváron a bankban, odahívatam Radnóthfáit és bemutattam őket egymásnak. Bemutatkozás után azok ketten eltávoztak.

Az előnk: Ki adott felvilágosítást Radnóthfáinak az Erdélyből Beszarábiába szülő katonai szállítmányokra vonatkozólag.

Reiter: Nem tudom, én nem adtam. Radnóthfáival még csak akkor jöttem szorosabb érintkezésbe, amikor egy irást és vegytintát hozott be a bankba és arra kért, hogy azt másoljam le. Ezt meglettem és amikor ilyenformán az irás tartalmával megismerkedtem

Radnóthfáit gyanusnak találtam és többé velem nem érintkeztem.

Az előnk: Tudta, hogy Radnóthfáit kím?

Reiter: Nem tudtam.

Az előnk: Kovácsot ismeri?

Reiter: Ismerem. Amikor a hadiszolgálatosok kurzusára jártam a kereskedelmi akadémiára egy ízben a postás közölte, hogy Kovács keresett és irást hagyott hátra nekem. Találkoztam vele, de katonai természetű kérdésére nem tudtam felvilágosítást adni. Kovács innen Tordára utazott a menyasszonyához.

Az előnk: Ismeri Grósz Pál századost?

Reiter: Nem, nem ismerem és nem is hallottam róla.

Reiter kihallgatása ezzel véget ért. Kubay alvezéres kihallgatása következett, aki előadta, hogy Tamással soha nem találkozott és abban a jegyzőkönyvben, amelyben Tamás azt vallotta, hogy beszélt vele,

ki is jelentette, hogy Tamás hazudott.

Erre Tamás kijelenti, hogy a kérdéses vallomást is presszió alatt tette. Ugrával — folytatta Kubay — bajtársi viszonyban voltam vele együtt szolgáltam a 21-es honvédekéknél. Együtt kerültünk a székely hadosztállyal a brassói internált táborba. Kiszabadulásom után gazdaságnak éltem Kolozsváron.

Védő: Magyarországra mikor akart repatriálni? Kubay: Ez év február 18-án kértem a repatriálást és 26-án kellett volna indulnom, 21-én azonban letartóztattak.

Peterdi P. Mihály a következő vádlott. Kőszeghyt ismeri. Kért tőle igazolványt, revolvért és töltényt, de semmit nem adott. Ismeretségünk

A magyar hadsereg az osztrák határon áll

Ellentmondó jelentések a magyar kormány elhatározásáról — Mozgósítanak Nyugatmagyarországon — Készülődések a nyugatmagyarországi expedícióra — Della Torretta és Benes Bécsben

— Az Uj Kelet tudósítójától —

Bécs, szept. 12. Nyugatmagyarországon most történnek az utolsó katonai összeesapások. Ezekben a harcokban, amelyekben a magyar katonaság gépfegyverrel, ágyúval és reptülőgépekkel vesz részt, az osztrák csendőrség súlyos veszteségeket szenvedett.

A magyar hadsereg csaknem mindenütt elérte az osztrák határt.

Az osztrák csendőrség és a hatóságok kivonultak Nyugatmagyarország területéről. Erőteljes harcok most már csak a stájer határon vannak, ahol a küzdelem teljesen harczerű, ágyúval és gépfegyverrel folyik. Az osztrák kormány katonai és municiószállítmányokat küldött a határra.

A magyar kormány állítólag részleges mozgósítást rendelt el. A mozgósítás névreszóló behívóparanccsal történik.

Nyugatmagyarországon elrendelték a 20—30 évesek mozgósítását.

A bevonulás a magyar nemzeti hadseregbe történik, amely a magyar kormány alkotmányos hatalma alatt áll.

A magyar kormány most nyíltan beismeri, hogy a békeszerződés követelményeit nem akarja teljesíteni. Legalább is erre mutat egy kértől uton érkezett távirat, amely arról számol be, hogy

a magyar kormány válaszául megtagadja az antant jegyzékét.

E távirat szerint tegnap délelőtt Horthy elnökkel minisztertanács volt Budapesten, amelyen foglalkoztak az antant legutóbbi jegyzékével. A Havas-ügyvétség közli a nagykövetek tanácsának ezt a jegyzékét, amely a magyar bandák és a magyar reguláris csapatok egyes részei által a nyugatmagyarországi megyékben elkövetett erőszakosságokért a magyar kormányt teszi felelőssé. A jegyzékben ezután a nagykövetek tanácsa felszólítja a magyar kormányt, hogy nyugatmagyarország mindkét zónáját őrítse ki. Abban az esetben, ha Magyarország megmarad eddigi álláspontja mellett,

büntető intézkedésekre kerül a sor,

minthogy az antant mindenáron ragaszkodik a trianoni béke végrehajtásához. A budapesti minisztertanács állítólag elhatározta, hogy a szövetségesek jegyzékére nem válaszol. A kormány ezt az elhatározását tudtára adta a sajtónak, amely a szenzációs eseményt külön kiadásban közölte.

Ezzel a távirattal ellentmond egy budapesti távirat, amely közli, hogy a magyar kormány már elkészült az antant-jegyzékre adandó válaszával.

A válaszijegyzékét át is adták a nagyhatalmak budapesti képviselőjének. A jegyzékben a magyar kormány megállapítja, hogy a nagykövetek tanácsa elsősorban ellenséges információkra alapítja véleményét. Intézkedéseinek alapját Magyarország ellenségei szolgáltatták. A kormány nem tagadja, hogy a mögöttes területekről származó egyének belopóztak Nyugatmagyarország területére, hogy résztvegyenek a lakosság felkelésében.

De a kormány egy pillanatra sem késett olyan rendszabályok kibocsátásával, amelyek arra voltak hivatottak, hogy megakadályozzák Nyugatmagyarország területére idegen elemek beözönlését. A kormány megállapítja, hogy az a felfogás, mely szerint a magyar hatóságoknak módjukban van ezt a beszivárgást megakadályozni, teljesen téves.

A magyar kormány hálás köszönetet mond a jegyzékben a nagykövetek tanácsának azon gondoskodásáért, amelyet Baranya kiűritésekor Magyarország jogos igényei iránt tanúsított, megjegyzi azonban, hogy ez a kiűrités nem teljes és hogy a jugoszláv hatóságok mind a mai napig nem írták alá a kiűritési jegyzőkönyvet. A kormány végül kijelenti, hogy kész-eleget tenni a szerződés határozmányainak.

Hajlandó a kiűritést folytatni.

Ezt mondja a jegyzék, a valóság azonban az, hogy a magyar csapatok mindenütt osztrák határon állanak. Ma még a határon, Ausztria aggodalma azonban nem alaptalan akkor, amikor attól tart, hogy Ostenburgék az osztrák határon túlra viszik a harcot.

A közvetlenül a határ mentén fekvő Wienerneustadi munkássága aggodalommal nézi az eseményeket. Elhatározta, hogy a város védelmére megteszi a szükséges intézkedéseket. Tizenháromezer wienerneustadi munkás tüntetett a külügyminisztérium előtt és

követelte azonnali felfegyverzést.

A külügyminiszter a munkásság kívánságát közzölte az antant bécsi meghatalmazottaival. Az antant meghatalmazottak hozzájárulásával a kormány elhatározta a munkások felfegyverzését. A felfegyverzett munkásokat Korneuburgban koncentrálják.

Della Torretta olasz külügyminiszter még Bécsben tárgyal, ahova Benes csehszlovák külügyminiszter is megérkezett. Benes megérkezése után nyomban felkereste Schober kancellárt, akivel hét órán keresztül tárgyalt. Schobertől a külügyminisztérium palotájába ment, ezután az antant missziókat kereste fel. A bécsi sajtó Benes bécsi tartózkodásával kapcsolatban azt írja, hogy Nyugatmagyarországot, ha a kiűrités a legrövidebb időn belül meg nem történik,

olasz, csehszlovák, jugoszláv és román csapatok fogják megszállni.

Az osztrák sajtónak ez a közlésménye részben téves, mert illetékes helyről nyert információk szerint a román hadsereg nem fog résztvenni a nyugatmagyarországi expedícióban. Legalábbis egyelőre ilyen elhatározás Bukarestben nem történt. Bukarestben különben holnap minisztertanács lesz, amelyen Averescu fog elnökölni. Ezen a minisztertanácson, amely elé politikai körök nagy figyelemmel tekintenek,

tárgyalni fogják az aktuális külpolitikai kérdéseket is.

A nyugatmagyarországi expedícióban azonban Olaszország és Csehszlovákia, valójában Jugoszlávia is részt fog venni. Della Torretta olasz külügyminiszter ma is hosszasan tárgyalt Schober kancellárral. A tárgyalásoknak nagy jelentőséget tulajdonítanak.

A csehszlovák hadsereg felvonulása már befejeződött. Ha a Magyarország elleni katonai akcióra kerül a sor,

a csehszlovák hadsereg a hadműveletekre teljesen felkészültem áll.

A pozsonyi szlovák hadtestet mozgósították, a prágai kormány a hadtest élére Kacsek tábornokot nevezte ki. Az antant részére Mittelhauser francia tábornok Tog a hadtest élén állani. Ivaldi olasz ezredes és Redouner francia őrnagy, akik a nyugatmagyarországi események megvizsgálására Ágialvára utaztak, visszaérkeztek az osztrák fővárosba és jelentésüket az antant-misszió elé terjesztették.

harmadik napján aztán letartóztattak — mondja Peterdy.

Köszeghy egyes lényegtelen pontban másképp adja elő a dolgot.

Elsők: Hát most ki hazudik? Maga vagy Peterdy?

Köszeghy: Hát jó, én hazudom. Kértem, de nem kaptam Peterdytől semmit. Nem fontos az egész. Akkor kilenc napig a sziguranca szolgálatában állottam és az volt a feladat, hogy kompromittáljam Peterdyt. Sajnálom, hogy Peterdyt ártatlanul bájba kevertem.

Ezután Petres Domokos brassói posta- és távirda főellenőr kihallgatására került a sor. Az öreg Petres egész vallomással állandó derűtségben tartotta a hallgatóságot. Elmondja, hogy Tamással csak azért érintkezett, hogy fiainak Budapestre üzenetet küldjön. Amikor Tamás barátiházban beállított hozzám, — mondja Petres — nagyon meg voltam ijedve.

Az elnök: Miért túrta meg a házban?
Petres: Nem túrtem. Amikor reggel a hivatalba mentem, mondtam is a fiainak: aztán ezt a Bandit ismét takarítsd el. (Nagy derűség.)

Az elnök figyelmezteti a hallgatóságot, hogy az öreg urat kinevetni nem illik és főleg nem illik a fiatal vádlottaknak, akik belekeverték az ügybe.

Faragó Ferencét hallgatják még ki, aki elismeri, hogy a zárda felől vitt Petresékhez, de a barátiházról semmit nem tud. Ez minden, amit mondhat, nem tudja miért helyezték vád alá.

Elnök ezután a tárgyalás folytatását délután 6 órára halasztja.

A délutáni tárgyalás

Gönczy Sándor lelkész kihallgatásával kezdődött. Az elnök felszólítja, hogy mondjon el mindent, amit a vádra vonatkozólag tud.

Folyó év január 10. és 15. közt jött hozzám Hannig és kérdezte, van-e Nagykárolyban katonaság és katonai kórház. Azt feleltem, nem tudok és nem adok semilyen adatokat. Még kétszer jött, de mindig visszautasítottam.

Miféle összeköttetés volt Debrecenrel?

Semilyen.

A jegyzőkönyv felvételénél Hannig kijelentette, hogy Nagykárolyban jelentkezett önnél jobbkézre nagy újján egy kereszttel, továbbá a „Mosoly” állandó és „Amen” ideiglenes jelszóval igazolta magát és felkérte, hogy tudja meg a katonai helyzet változását, az eltávozó ezredek hova mennek, az új csapatok honnan jönnek, szerezzék meg Nagykároly és vidéke katonai térképét és a tisztikar névsorát. És én vállalta, hogy az adatokat szokás szerint elküldi Irányi Kamálnak Szatmárra.

Fentartom az előbbi állítástomat.

Hannig megerősíti, hogy nem kapott információkat Gönczytől.

Az elnök (Gönczyhez): Ismeri ezt a noteszt?

Gönczy: Most látom először.

Hannig: Az enyém. Magyarországon vettem.

A benne levő információkat különböző városokban szereztem.

Jékey Vilma következik kihallgatására.

Hányszor volt önkönl Tamás?

Kétszer.

A manifestumokat mikor adta át?

Második látogatásakor.

Miért égette el egyrészt?

Majdnem az összeseket elégettem még a csomag felbontásakor.

Miért nem mindet égette el?

Latinul voltak, kíváncsi voltam, mi van bennük.

Miért volt Tamás négy napig maguknál?

Azt mondta, beteg.

Tudta, hogy kém?

Nem.

Balog János többek között így adja elő:

Tamás Bandit a fiam mutatta be, de tudtommal nem aludt nálam. Farkasné csak látásból ismerem, a Cserey-ügyben kompromittált tisztak megszoktatásáról sohasem beszéltem vele. A szoktatásra jött magyar tisztak nálam nem aludtak. Kővári Artúr vasutat ismerem, de semmiféle írást nem adtam neki, hogy továbbítsa. Kovács hadnagytól gépiráas utasítást nem is kaphattam, mert csak a fogházban ismertem meg.

Berky Péter a következő vádlott.

Mondja el azt az utazást Nagykárolyba, mikor Kovács a jegyét kifizette.

Nekem nem fizette, sohasem ismertem. Csak az Arkossy-családnál láttam, mikor a ruhát száritgatta.

Kovács Berky nevű embernek soha nem váltottam jegyet. Ez az ember ártatlanul került ide. Az elnök dr. Imecs Károlyt szólítja.

1920. szeptember közepén páter Mészáros jelentette, hogy egy barátja szállást kér. Másnap reggel találkoztam a vendéggel, bemutatkozott, de a

nevet nem értettem meg. Kérte tőlem, ha találkozom Szöllősy kapitánnyal, szóljak neki, hogy egy pesti ember akar vele beszélni. Én akkor az iskolában tanítottam és Szöllősy elkísérte a kisfiát. Megmondtam neki, hogy egy fiatalember akar beszélni s elvezettem a folyósóra, ahol az ismeretlen fiatalember állott. Ők beszéltek egymással, a fiatalember aztán elment és azóta nem láttam, csak a fogságban.

Tamás Banditól kapott ön százezer koronát?

Nem kaptam. Nem is hallottam róla.

Tamás Bandi megjegyzi, hogy a pénzt Mészárosnak adta át, aki Bécsben van most.

Sérelmes a város vámtarifája

Értekezlet az iparkamarában

— Az Uj Kelet tudósítóiától —

Néhány héttel ezelőtt Kolozsvár város tanácsa a vásárvárnak a magyar éra alatt szedett díjtételeit felemelte. Ez a tarifamelés érthető elégtelenséget keltett kereskedői körökben, mert az új díjtételek megállapítása helytelen alapon történt. A város nem vette eléggé figyelembe a magyar rezsim alatti és a jelenlegi árak között az eltolódást, hanem a kövezetdíjat minden, egyes cikknél külön-külön emelte fel. Ezáltal az a fonák helyzet állott elő, hogy luxuscikkek után kevesebb vámot szedtek, míg az elsősorú szükségleti cikkeket nagyobb vámtétel kirovásával erősen megdrágították.

A felemelt díjakat a város a tranzitőrük után is szedte s amikor az árut Kolozsvárról elszállították, nem volt hajlandó a beszedett vámot visszafizetni, holott a régi vámszabályzat hatodik fejezetének harmadik pontja világosan kimondja, hogy az oly áruk után fizetett adó, melyeket nem a városban fogyasztanak vagy adnak el, hanem csak átmenetileg (össomagolás, javítás, feldolgozás miatt) vannak a városban és 30 napon belül tovább szállítják őket, a város köteles a vámot visszatéríteni.

E sérelmek orvoslását akkor Kolozsvár iparosai, kereskedői és közönsége küldöttségileg kérte a várostól. Különösen a tranzitívám vissza nem fizetését sérelmezték, mert ezzel az eljárással a város egyfelől úgy megdrágítja a szükségleti cikkeket, hogy Kolozsvár versenyképtelenné válik más városokkal szemben, ahol ilyen intézkedések nem történtek, másfelől nemcsak megnehezíti a termelést, hanem egyenesen elriasztja a nagyiparosokat és nagykereskedőket. Ezáltal pedig nemcsak a közönség szenved kárt, hanem a város is jelentékeny adóforrásokat veszít el.

A város akkor megígérte, hogy az átdolgozott vámszabályzatot revízió alá veszi s orvosolni fogja a sérelmeket. Az ígérethöz azonban még most sem lett valósz. Ellenben kiderült, hogy a régi vámszabályzat VI. fejezetének 3. pontját a város hatályon kívül helyezte. Az iparkamara emiatt aztán hétfőn délután értekezletre hívta össze Kolozsvár iparosait, kereskedőit, gyárosait és vállalatit. Az értekezlet elhatározta, ismétellen közben fog járni a városnál, hogy a vámszabályzatot tegye felfülvizsgálat tárgyává s a tranzitőrük után szedett vámnak visszafizetési kötelezettséget vállaljon a város, a vámdíjakat pedig hozza arányba az áruk értékével.

— Az erdélyi román nemzeti párt országos agitációja. Az erdélyi román nemzeti párt elhatározta, hogy Erdély és Bánát különböző városaiban népgyűléseket fog tartani. Ezek sorozatát egy Gyulafehérvárt 1921. szeptember 18-ára összehívott népgyűlés fogja megnyitni, amelyen Maniu Gyula, a párt elnöke beszámolót fog tartani. Ide a nemzeti párt számos előkelősége fogja elkísérni. A képviselők a kerületekbe utaznak, hogy érintkezést keressenek a választókkal. Ugy vagyunk értesülve, hogy ez a kormánybuktató akció kezdetét jelenti. Hasonlóan népgyűléseket fognak rendezni Temesvárt Szabonban, Kolozsvárt, Marosvásárhelyt, Szatmáron, Nagyváradon, Aradon, Szászvároson, Déván, Tordán, Fogarason, Dicsőszentmártonban, Baláz falván és más városokban.

DR. SINGER DAVID
bucuresti-i ügyvéd irodáját Str. P. Amzei 15. bis sz. alól
Str. Franklin 5. szám alá
(az Atheneul Roman mellett) — helyezte át

HIREK

Az UJ KELET társaságai:

Szerkesztőség	977
Kiadóhivatal	844
Zs. N. Sz.	558

Adásdiadal — es képtelenség

Mialatt Karlsbadban a zsidó nép jobbjai a világ zsidóságának nagy problémáiról tanácskoznak, Kecskeméti Lipót, Várad nagyhirű főrabbija kivág egy szónoklatot a miniszter előtt. „Mi a hódoltság legzaklatottabb kisebbsége.” Így kezdi. Biztató. Az ember azt hinné: egy százszázalékos megtért ez a Kecskeméti doktor. De nem az. Csak ötvenszázalékos. „Vannak nacionalista zsidók, de mi magyar zsidók vagyunk.” És később: „Nekünk templomi szentség a magyar szó, nemcsak a zsidó.” És legvégül, bár nem ez az utolsó monda: „Hódolól hálával melegszik annak a népek a lelke, melyet nem ádáz diadal igaz le.” Ezt aztán szépen mondta. Berzsenyi óta nem dagasztottak ennyi hüvelyt a nemes magyar nyelvbe. Szavalni lehet, sőt skandálni — mert ebben sok van a skandál elemeiből. Nem csoda, hogy a miniszter igen-igen meghatódott és így szólt: „Nem frázist mondok akkor, amikor abbéli felfogásomat hangsúlyozom, hogy a néphez való ragaszkodás erős, tiszta jellemre vall.” Ami a miniszter részéről lehetett nyílt beszéd, de lehetett egy kis titkos gunyolódás. Már az eleje is a mondatnak: én nem frázist mondok... de még inkább a vége: erős, tiszta jellemre vall.

De similis simili gaudet, Lipót főpap mögött ott volt Benjamin főpap is, aki csupán két szót mondott, de a két szóval nem keveset mondott. „Ez képtelenség!” kiáltott fel Fuchs főrabbi, hogy a miniszter is hallja. A miniszter ugyanis azt mondta a héber nyelvről, hogy tudomása szerint csak hittudományi érték. Tudomány szerinti, mert a miniszter végfőre is nem tudhatja. Erre jelentkezett az első szaktekintély, Imrik plébános, mondván: „Fizikát héberül nem taníthatunk.” És történt a második, Fuchs főrabbi: „Ez képtelenség!” Mire gondolt a főrabbi ur? Képtelenség, amit Imrik mond vagy képtelenség, hogy fizikát héberül tanítsanak. A főrabbi bölcsen elhallgatta, mire gondolt, mert hiszen tudhatja, hogy igenis lehet fizikát héberül tanítani. Nemcsak a jaffai gimnáziumban tanítják és nemcsak a jeruzsálemi egyetemen — vigyázat, cionista alkotás — fogják tanítani — Kolozsvárott is héberül adtak elő fizikát. Sőt matematikát is. De Dodona főrabbi azt mondja: Ez képtelenség és ez az „ezképtelenség” van olyan szerencsés kifejezés, mint Lipót rabbi „ádáz diadal igaz”-ja. Van bizony. (k.)

— A királyi család Párisban. Párisból taviratozzák: Ferdinánd király, Maria királyné és Ileana hercegnő a Saint-Lazar pályaudvaron ideérkezett. A köztársasági elnök nevében Mollard tábornok fogadta a felségeket, akik Manuel exkirály és neje társaságában megbédeltek. Ebéd után Ferdinánd király elutazott Olaszországba, Maria királyné csütörtökön utazik Valencéba. A király elutazása előtt kihallgatáson fogadta a párisi főpolgármestert, aki megköszönte a főváros szegényei javára juttatott adományokat.

— A dési leányok virágnapja. A kolozsvári követésre méltó példa után a dési zsidó leányok is megrendezték az ottani virágnapot s a lelkes leánysereg kitaró buzgalma több ezer leiel gyarapította a Zsidó Nemzeti Alap vagyonát.

— A munkásbiztosítók gyógyszerközpontja. Nagyszébenből telefonálják: Tegnap avattak fel Nagyszébenben az erdélyi és bánáti kerületi munkásbiztosító pénztárak részére létesített gyógyszerközpontot. Ez alkalommal Bukarestből ideérkezett Trancu Jasi munkaügyi miniszter is főtisztviselőinek és több újságíróknak kíséretében. A gyógyszerdepót a volt honvédkaszárnyában állították fel.

— **Gerhardt Haptmann** — elnök-jelölt. Berlinből jelentik: A közeledő elnökválasztásra újabb jelöltként *Hauptmann* Gerhardt-ot, a világhírt író emlegetik.

— **A Tarbut Országos Zsidó Iskola egyesület clujli flukóapiskolájának igazgatósága** közli, hogy hétfőn, e hónap 19-én délután az alsó négy osztályban is megkezdte a tanítást. Az Ia., Ib., II., III. és IV. osztályokba járó tanulók kötelesek hétfőn délután 2 1/2 órakor a neolog hitközség elemi iskolájában (Calea Regele Ferdinand 52. sz.) megjelenni, ahonnan osztályfőnökeik vezetésével vonulnak helyiségeikbe.

— **A francia diákok Kolozsváron.** A romániai tanulmányutra indult francia diákok és tanárok pénteken reggel Kolozsvárra érkeznek. Fogadtatásuk részletes programját a belügyi államtitkárságon állapították meg a város katonai és polgári hatóságainak bevonásával. A vendégek tiszteletére pénteken este a román operában Faust kerül színpadra díszelőadásban. Vasárnap a francia vendégek továbbutaznak. A vendégek tiszteletére Popoviciu r. főprefektus elrendelte, hogy e hónap 16., 17., 18-án az összes köz- és magánépületek, valamint az összes bármilyen felekezeti templomok román nemzeti zászlóval fellebobogandók. A középületek a román nemzeti zászló mellett a központi zászlóval is zászlóznak. A központi zászlóval fellebobogandók. A központi zászlóval fellebobogandók. A központi zászlóval fellebobogandók.

— **A rendőrség jelentése Erzberger meggyilkolásáról.** Berlinből jelentik: Erzberger meggyilkolására vonatkozólag a berlini rendőrség tegnap kommunikét adott ki, amelyben kijelenti, hogy a politikai gyilkosság végcsoja alampuccs előkészítése, a szocialista kormány megbuktatása és a szocialista képviselők letartóztatása lett volna.

— **A városok egyelőre még szedhetnek adót.** Dr. Pop Julian polgármester felkereste Simionescu pénzügyi vezérigazgatót, hogy a városok adószedési jogának felfüggesztéséről megbeszéléseket folytasson. A pénzügyi államtitkárság vezetője kijelentette a polgármesternek, hogy ezirányú utasításokat Bukarestből még nem kapott. Tesintettel arra, hogy az új adóhivatalok akcióképessége csak öt-hat hónapon belül várható, a város pedig nem maradhat pénz nélkül, további intézkedésig a város mindazokat az adókat elszámolás kötelezettsége mellett tovább is szedheti, amelyeket az állam be nem kalkulált a költségvetésbe. Ha Titulescu pénzügyminiszter külföldi utjáról visszatér, az összes engedély városok küldöttségileg fognak eszükben Bukarestbe utazni.

— **Átszervezték a kolozsvári rendőrséget.** A kolozsvári államrendőrségnek a bukaresti rendőrség mintájára való átszervezése véget ért. Kizárólag a kihágási ügyosztály fog továbbra is a magyar rendszer alapján működni. A rendőrségnek inkvadralása most van folyamatban. A rangfokozatoknál a regát-beli elnevezéseket fogják behozni.

— **Átszervezték a vasúti kocsik intézését.** A román államvasutak kocsintézési szolgálatát országszerte modernebb és praktikusabb alapokra fektették. A kolozsvári üzletvezetőségen e munkalok elvégzését Humita Teodor temesvári felügyelőt bízták meg, aki az átszervezést már be is fejezte.

— **Leégett egy gyár Ploestiben.** Ploestből jelentik: Tegnap nagy tűzvész elpusztította az Industria Civila társaság gyárépületeit és berendezéseit. A kár több millió. A tüzet egy eldobott cigaretta okozta, amelytől a benzintartály fellobbant.

— **Romlott hus árusításáért 3000 lel.** A kolozsvári rendőrség kihágási osztálya három ezer lei pénzbüntetésre ítélte Keresztes Gergely mészárosra, aki romlott húst szolgáltatott a közönségnek. Berger Sámuel és Györi Ferenc cukrászokat, akik engedély nélkül utcai árusítást üztek, 500—500 leire bírságotlák meg.

— **Vasúti szerencsétlenség. Párisból közlik:** A strassburg—lioni expressz kiskilott. Huszonöt halott, hatvan sebesült a katasztrófa áldozata.

— **Az egyszázalékos forgalmi adó.** A kolozsvári kereskedelmi és iparkamara azt a választ kapta érdeklődésére a pénzügyi államtitkárságtól, hogy az új adóvalomások október elsejéig minden körülmények közt be kell adni az illetékes perceptórákhoz. A forgalmi adó bejegyzésére kibocsátott register specielon kívül a kereskedők és iparosok külön jegyzéket kötelesek vezetni, melybe szeptember 1-ig visszamenőleg minden egyes tételt be kell írni. Az iparkamara azonban javasolni fogja, hogy az egy százalékos importárakra a vám-nál, belföldi termékekre a gyárban vessék ki. Ezáltal a kiskereskedőket fölösleges idő- és pénzvesztéstől kímélnék meg.

— **Elhalasztják a művészkongresszust.** A már többször elhalasztott bukaresti művészkongresszust, amelynek szeptember 16-án kellene megnyitni, valószínűleg a jövő év tavaszáig elhalasztják. A művészeti miniszterium Isac Emil főfelügyelőt sürgősen Bukarestbe hívatta, hogy vele a kongresszusnak a koponázásig való elhalasztásáról tárgyaljon.

— **Adomány.** Félixfürdőn Slamovits Sarolta és társai gyűjtéséből 50—100 lei érkezett szerkesztőségünkhez „a szegények részére” megjelöléssel. Megfelelő helyre juttatjuk.

— **Október elsejéig nosztrifikálni kell az orvosi és gyógyszerészi okleveleket.** A népjóléti minisztérium közegészségügyi osztálya felhívja mindazokat az orvosokat, gyógyszerészeket és szülésznőket, akik képesítésüket nem román egyetemen végezték és oklevelüket még nem nosztrifikálták, hogy október elsejéig ezt annál is inkább intézzék el, mert e határidőn túl a nosztrifikált oklevéllel nem rendelkeznek működésüket a minisztérium meg fogja szüntetni.

— **Megtámadott vonat. Bukarestből írják:** Vaskautzi és Hotin között tegnap egy rablóbanda megtámadta a személyvonatot. A banditák kézigranátokkal és gépfegyverrel felszerelve jöttek és tüzelésükkel a mozdonyt súlyosan megrongálták. A mozdonyvezető lélekjelenlétének mégis sikerült az utasokat — mintegy 1000 embert — megmenteni a kifosztástól. A vonat fűtője, valamint két utas meghalt, többben megsérültek. A pályáőrsegeket megkettőztették.

— **Tettenért tolvajnok.** Moldován Mariska, Lakatos Mária és Varga Zsuzsanna cigányok a Wesselényi-utcai Baumzweig és Rosenfeld rófoskereskedésből vásárlás közben több kendőt és egy vég vásznat a ruhájuk alá rejtettek. A véletlenül jelenvolt Katz detektív tettenérte és átadta őket az ügyészségnek.

— **Bombával támadtak meg egy vonatot.** Kisenevből jelentik: A bolsevisták megtámadták a 282. számú vonatot, amely Hotinból indult ki. A vonatra kézbombát és granátot dobtak. A vonat fűtőjét megölték. A vasúti merényletnek nyolc könnyű és két súlyos sebesültje van. A rendőrség erőlyes nyomozást indított.

— **Tolvaj cseléd.** Tartarescu ezredes feljelentést tett a rendőrségen, hogy Ciorca Anna nevű cseléde ötezer lei értékű ruhát és fehérneműt lopott el és megszökött. A detektívek csakhamar elfogták a tolvaj cselédányt, aki beismerő vallomásaiban kijelentette, hogy a lopott holmit Topánfalván értékesítette. A rendőrség most az orgazdákat keresi.

* **Igazi mestermű, ahogyan Czinknél ruhát festenek és tisztítanak.** Gyár: Kolozsvár, Dézsma-u 5. (1207)

* **Marisbadi porcellánárú, Bindskopf préselt üvegáru és csah. táblaüveg** érkezett nagy mennyiségben Fischer üvegüzletben Cluj, Piata Unirii 18.

* **Orvosi hír.** Dr. Goldberger Ede hazaérkezett és bőrgyógyászati rendelését újból átvette. (Cluj, Unió-utca 8.)

* **Hézagpótló kőser** étterem nyílik meg a napokban a „Park” kávéház szomszédságában a volt „Polgári” kávéház helyiségében, amire már előre is felhívjuk a n. é. közönség figyelmét. *Feuerlicht* József az új étterem társtulajdonosa nagy ambícióval igyekszik az új éttermet legmodernebbül berendezni és így végre a clujli zsidó közönségnek is lesz egy minden tekintetben modern étterme, mert amellett, hogy a legnagyobb gondot fordítanak a rituális szokásokhoz, egyben a legkényesebb izléseket is ki fogja tudni elégíteni. Mint újítást hozzák be a tulajdonosok, hogy már reggel 9 órakor jó és friss villásreggelivel áll a n. é. közönség szíves rendelkezésére.

Dolgarháboru fenyegeti Németországot

A bajor kormány megtagadta a birodalmi kormány követelését — München a monarchista ellenforradalom fészke

— Az Uj Kelet tudósítójától —

Berlin, szeptember 12. A német birodalmi kormány reakcióellenes akciójában békés megegyezésre törekedett a bajor kormánnyal, amely a német monarchista mozgalmat nyíltan támogatja. A bajor Einwohnerwehr és a bajor Reichswehr állandóan veszélyeztette Németország belső nyugalalmát és azt a békemunkát, melyet a német birodalmi kormány becsületesen akart végrehajtani. A reakció nyíltan szervekedett Bajorországban; a birodalmi kormány és a bajor kormány ellentétét mégis a legutóbbi események lobbantották ki. A kudarcba fulladt Kapp-puccs óta Erzberger meggyilkolása volt a monarchista ellenforradalom legújabb harci tette. Ez ébresztette fel a német kormányt, amelyet eddig a békefeltételek végrehajtása és a felszüléziai probléma foglalt le. A birodalmi kormány kényszerítve volt erőlyes rendcsináló lépésre: a rendcsinálást pedig Bajorországban kellett megkezdnie. A bajor kormányt jegyzékben utasította, hogy a Münchenben szervezkedő monarchista ellenforradalmat fesse meg.

A bajor kormány egy éjszakán át tartó minisztertanácson foglalkozott a birodalmi kormány jegyzékével. A minisztertanács öt szavazattal kettő ellenében visszautasította a központi kormány követelését. A minisztertanács határozatban kimondotta, hogy ragaszkodik eredeti álláspontjához. A müncheni lapok nyíltan tárgyalják ez ügyet és ismertetik a müncheni kormány álláspontját. A müncheni kormány nem ismeri el a versaillesi békét, annak megdöntésére törekszik és célja, hogy visszaállítsa a monarchiát Bajorországban. Ez a terv nemcsak a birodalmi kormánynak üzen hadat, hanem a szövetségeseknek is, amelyek épen most követelik a kancellártól, hogy indítson vizsgálatot a Reichswehr ellen, amelyben a monarchikus mozgalom egyre nagyobb méreteket ölt. Németország újabb tragikus napok előtt áll: a polgarháboru veszedelme fenyegeti.

A Zsidó Nemzeti Alap országunk földjét akarja népünk köztulajdonába visszavásárolni. (akié a föld, azé az ország!), a Keren Hajjeszód a fejlett európai állami élet alapjait akarja lerakni e visszaváltott földön, a Tarbut-Kulturalap pedig a sivatagi vándorlás nevelési alapja.

Japán kiüríti Szibériát

Berlin, szeptember 11. (Damian.) A „Chicago Tribune” szerint a japánok az Oroszországgal kötött megállapodás alapján megkezdtek Szibéria kiürítését.

Románia bécsi követe Schober kancellárnál

Bécs, szept. 12. (R. T. I.) Schober kancellár ma fogadta Románia bécsi követét Cantacuzino meghalmozott minisztert, aki bemutatatta az odaérkezett román gazdasági misszió tagjait.

A román-orosz béketárgyalások

Bukarest, szept. 12. (Damian.) A szovjetekkel a béketárgyalások szeptember 22-én megkezdődnek Varsóban. Filii román meghalmozott miniszter három bizottsági tag kíséretében holnap Varsóba utazik.

NYILTTÉR*)

Felhívás

Az „Uj Kelet“ nagyváradi fiókkidóhivatalának **Jakobovits József** nevű alkalmazottja, somminéven nevezendő elszámolásra vagy pénzek átvételére nincsen felhatalmazva, még nyugta ellenében sem. Nevezett, ha valahol nyugtával jelentkezne, kérjük a fiókkidóhivatalnak bejelenteni.

Oradea-Mare, 1921. szept. 6.

„Uj Kelet“ fiókkidóhivatala
Oradea-Mare, Str. Franciac Deak 9.

*) E rovatban közöltékért a beküldő felelős.

SPORT

Zsidó sporttáncpály Karlsbadban. A clonista kongresszus alkalmából szeptember 8-án több zsidó sportegyesület atlétikai versenyeket rendezett a karlsbadi sporttelepen. Ebből az alkalmából a bécsi Hakoah csapata olyan válogatott csapattal mérkőzött, amelyet különböző zsidó csapatok játékosai állítottak össze. Az eredmény 2:2. Az utolsó percben a Hakoah még egy gólt rugott, de a bírő nem ítélte meg.

Galamblovó verseny. A szamosújvári vadászegyesület választmánya folyó hó 13-án galamblovó versenyt rendez a szamosújvári sétányi sporttelepen a kolozsvári Victoria és a szamosújvári Sparta footballmeccsével kapcsolatban. A versenyre meg hívták a kolozsvári és a dési vadászegyesület is. Verseny után társasvacsera lesz. Benevezéseket és a vacsorára előjegyzéseket Moldován Gergely egyetemi titkár fogad el a verseny megkezdéséig. Kolozsvárról a vonat délután fél 1 órakor érkezik Szamosújvárra, ahol a vendégeket fogadják.

A kiadóhivatal közleménye: Tisztelettel kérjük helyi és vidéki t. előfizetőinket, hogy a lap késedelmes kézbesítését kiadóhivatalunknál jelentésük be, hogy a gyors és pontos kézbesítésiránt intézkedhessünk.

KOZGAZDASAG

Cantacuzene herceg bécsi román követ a román-osztrák kereskedelmi összeköttetés fontosságáról. Bécsből jelentik: A most megnyitott bécsi minavásár alkalmából Cantacuzene Mihály herceg, Románia bécsi követe a „Neue Freie Presse“ hasábjain nyilatkozik a két ország kereskedelmi viszonyáról. Már abból a körülményből — mondja — hogy a két ország termelése különbözik egymástól, az egyik agrár, a másik ipari állam, amelyek kölcsönösen kielégítik egymás szükségleteit, következik a kereskedelmi összeköttetés szükségessége. Ezenkívül Ausztria és Románia egymás közelségében fekszik, természetes forgalmi út, a Duna két öke össze, ami az árucserét igen megkönnyíti. A jelenlegi valutakülönbség is elősegíti a kereskedelmi viszonyt. Ezek a körülmények bírták rá Romániát, hogy kereskedelmi szerződést kössön Ausztriával. Ez a szerződés már lejárt, de most folynak tárgyalások új szerződés létesítésére, amely még nagyobb előnyöket fog a szerződő államoknak biztosítani.

Valutapiac:

Bukarest, szept. 12. Márka 105.75—, leva 78 3/4—, font sterling 525—, francia frank 815—, svájci frank 19.25—, Olasz lira 420—, drachma —, dollár 102—, arany 310—, ezüst —, osztr. kor. 8 1/4—, cseh korona —, szokol —, Napoleon 810—, lengyel marka —, dinár 185—, török lira —, magyar korona 21 1/4—.

Prága, szeptember 12. Lei 75—, dinár 162 1/4, marka 78 1/2, leva 56.50, svájci frank 1413.50, norvég korona 1074 1/2, dán korona 1454 1/2, svéd korona 1784 1/2, lira 8522—, francia frank 611 1/4, font sterling 308—, dollár 81 3/4, osztr. kor. 587 1/2, belga frank 604 1/2, lengyel marka 155—, holl. for. 2629 1/2, magyar kor. 1788.

Zürich, szept. 12. Bukarest 550—, Berlin 555—, Amsterdam 185—, Newyork 592, London 2172—, Paris 4270—, Milano 2490—, Brüsszel 4240—, Kopenhága 102—, Stocholm 125 1/2, Krisztiania 75.50, Madrid 76—, Prága 702 1/2, Budanest 130—, Zágráb 29—, Buenosayres 176, Varsó 15—, Bécs 55—, osztr. leh. kor. 46.

Berlin, szept. 12. Amsterdam 3346.65, Brüsszel 761.70, Kristiania 1363.70, Kopenhága 1838.65, Stocholm 2357.70, Helsingfors 130—, Róma 419.35, London 394.10, Newyork 105.99, Paris 772.20, Zürich 1835.65, Madrid 1408.55, Bécs 10.13—, Prága 127.10, Budapest 28.87, Bukarest 96—.

Bécs, szept. 12. Lei 1255—, dollár 1836—, belga frank 9770, francia frank 9900, svájci frank 930 1/2, holland forint 429 1/4, dán korona 231 1/4, jugoszláv korona 2448, norvég korona 172.25, svéd korona 238.70, szokol 1647, leva 875, lira 5755—, marka 1295—, lengyel marka 82 1/2, font sterling 5025—, rubel —, magyar korona 298.50, dinár —.

Budapest, szept. 12. Lei 450—460, font ster. —, leva —, dollár 435—445, francia frank 3380—3440, marka 435—445, lira 1900—1935, osztr. kor. 38.80—34.40, rubel —, svájci frank —, szokol 538—543, dinár 470—490, lengyel marka 11—12, napoleon 1540—1575.

Zsidók! gondoskodjatok a Kaddistokról! Adakozzatok a Tarbutra!

SZÍNHÁZ

HETI MŰSOR:

MAGYAR SZÍNHÁZ

Szerda: A cárevics. (Ujdonsg, először. Premier-helyárakkal. Napi-bérlet 2. szám.)
Csütörtök: A cárevics. (Ujdonsg, 2. előszor. Rendes helyárakkal. Napi-bérlet 5. sz. A.)
Péntek: Alarcobál. (Opera-helyárakkal. Előadás kezdetén a nézőtérre vezető ajtókat bezárják. Opera-bérlet, 3. szám.)
Szombat: Hattyu. (Ujdonsg, 5. előszor. Rendes helyárakkal. Ünnepi előadás az erdélyi és hánai újságírók kongresszusának tiszteletére. Előjáró beszédet mond: Kádár Imre dr. Napi-bérlet 6. szám B.)
Vasárnap d. u.: Igloi diákok. (Olcsó helyárakkal.)
Vasárnap este: Cigánybáró. (Uj szereposztással. Rendes helyárakkal. Napi-bérlet 7. sz., C.)
Hétfé: Cárevics. (Ujdonsg, 3. előszor. Rendes helyárakkal. Napi-bérlet 8. szám. D.)

A műsorra tűzött előadások jegyei előre megválthatók a színház pénztáránál.

A mozgó műsora: Uránia-mozgóban: Szerda, csütörtök, a diadalmos Cezarina második fejezete, Maud Gregaards életének tragédiája. Péntek, szombat, a Cezarina harmadik fejezete, A Kuan-Fu zsidó rabbinál. Vasárnap csak egy napig, a francia Gaumont-gyár legszebb, legérdekesebb darabja, Végezetes szépség. — Apolló-mozgóban: Szerdán, Aranyláz, Vad nyugaton, S. E. White romantikus, finomrajzu novellája, az amerikai Wild-West végtelen pusztáiról és sziklasivatagjairól, Főszerepben Miss Midred Manning és Róbert Mackin. Csütörtök, péntek, A rongyszédő leány, romantikus filmjáték, főszerepben Leontine Kühnberg. — Egyetem-mozgóban: Szerda, csütörtök, a P. Menichelli-filmek legszebbike, A gyönyörök kertje. Egy fiatal lángszűtő író végezte, ki a fővárosban, ifju nevével együtt nyomorba kerül. Péntek, szombat, a legszebb Pathé-film, Mea Culpa, En bűnöm, főszerepben Suzanne Grandéis és a legkiválóbb francia film-művészek.

Főszerkesztő: DR. FISCHER JOZSEF
Felelős szerkesztő: MARTON ERNŐ
Kiadó: KADIMA kiadóvállalat részv. társaság
Szerkesztőség: Galca Reg. Fordítandó [volt Ferenc József-ut] 48
Kiadóhivatal: Szentlélek-utca 1/a
Fiókkidóhivatal: Nagyvárad, Deák Ferenc-u. 9.
Arad, Str. Alexandri 1.
Hivatal: Szatmár, Bathányi-utca 24. sz.

Üzletáthelyezés !!

Hochteill Ignác bérkereskedése áthelyezett **Plata M. Viteazul 13. sz. alá (v. Széchenyitér, Wertheimer-ház.)**

Legszőlidabb kiszolgálás!

Feltűnő olcsó árak!

Most érkezett nagy mennyiségben békébelli minőségű prima **flor- és musslin-harisnya** divat színekben. **Gyermek-harisnya, prima flor, minden nagyságban.** Nagy választék női selyem-, gyapjú kabát- és átkötésbluzokban 1197

BLATT

KÖTÖTT SZÖVÖTT ÁRUHÁZA
OLAJ, FŐTÉR 13. SZÁM

Grünwald és Péchy

Üvegezési szolda, tükörárugyár és épületüvegezési vállalata
Oradea-Mare, Str. Gerilezy-utca 16

tudatja, hogy tükörüvegszállítmánya megérkezett!

Készít mindenféle csiszolt butorüvegeket és tükröket, tükrök ujrakonrozását. — Fintükrök I. II. III. rendű (10/10 coll) ládákban. Épületüvegezés! Minden méretű valódi cseh táblaüvegek állandó nagy raktára

Mindenféle porcellánárukat, kristályfehér üvegarukat, köedényt és táblaüveget azonnal szállítunk

Ornament üveg és kift érkeztek

Szerezze be lámpaárú szükségletét

Komlós Testvéreké
ORADEA-MARE — NAGYVÁRAD
Kérjen árajánlatot

Legolcsóbb bevásárlási forrás!

DEUTSCH K. I.

üveg és porcellán nagykereskedés r. t.

Oradea-Mare — Nagyvárad,

Str. Nicolae Jorga, v. Zöldfa-u. 4.
Telefon 71 Interurban

Állandó nagy készletek fehér, kristály, üveg, karlsbadi porcellán, diszmu- és konyhaberendezési cikkekből.

APRÓHIRDETÉSEK

Egy sor ára 1 lel. Vastagabb betűvel 2 lel.
Legkisebb apróhirdetés ára 10 lel.

Kisebb családhoz keresünk jobb izr. nőt, aki háztartás vezetését főzéssel vállalja. Jelentkezés: Kaufmann Ferencnél Marosvásárhely, Transylvania szálloda 2. 2528-1

Butorozott szobát keres két intelligens fiatalember. Cim: Gombos-nyomda — Minorita-utca.

Két szoba, konyha, mellékhelyiségből álló, vízvezeték-, villannyal ellátott ház 50.000 leiert eladó; november 1-én beköltözhető. Cim: Weisz József, Kriza-u. 18. sz.

Grósz Adolf
ortb. כשר vendéglője
Nagyvárad, (Zöldfa-u.)
Str. Nicolae Jorga 10

Biró Andor
Kézműáru nagykereskedése
Cluj, Kornis-u. 2. sz.

Szarut, szafuhegyet, aggancsot, husolást és csontot, valamint mindennemű timárhuladékokat legmagasabb napiárban vásárol Szaru- és csontárnyagár R.-T. Cluj

BREMEN — AMERICA — CANADA
legnagyobb és leggyorsabb hajók
Norddeutscher Lloyd Bremen
2428-1 romániai főügynökség: „MERCUR“ Bucuresti Calea Mosilor 51
Tehetséges ügyes ügynökök kerestetnek

„Melissát“ kérjen, ha finom cukorkát akar!

יצא לאור ספר
"דור רביעי"
על מסי חולין
מאת הרב הנאמן מיה משה שמואל
גלאזנר אב"ד דמ"ק קלויזענבורג.
מחירו 100 לעי, מכורך 120 לעי.
הוציא להשיגו יפנה אל המחבר שלימ"א.

Szilágyi Eleonora R.-T.
Ajánlja: Likőr, rum különlegességgel. Elsőrendű pezsgőt és borait. 1210
Nesz nagyraktár

FRÄNDEL EMANUEL és KLEIN SÁMUEL
kézműáru nagykereskedése
1196 Cluj, Piata Vit. Mihail (v. Széchi-tér) 34 Dick-ház.

Szörme bundákban — és különféle szörmekben nagy választék
Megrendelés, átalakítás és festést minden mennyiségben — vállalunk 1198
S. EISENSTÄDTER & Co.
szűcs. — szörmeáruháza
Cal. Vict. (v. Kossuth L.-u.) 2. Tel. 1-49

A közönség figyelmébe!
Van szerencsém a n. é. közönséget értesíteni, hogy újonnan átalakított műhelyemben módomban van a közönség legkényesebb ízlésének is eleget tenni. Műhelyemben állandó kész cipők kaphatók. A n. é. közönség szives pártfogását kéri
IZRAEL ALADÁR

Talp és bocskor!
Állandó nagy készlet kifüggesztéssel gyári készítményű, elsőosztályú talp 50-60 letes árban legkényesebb ízlésű, elsőrendű bocskor kapható egészben és felvágva. — Kicsinyben és nagyban
Sámson Manó börgyárában
Gyufagyár-utca 1.
Gyorsáruktár állomáson. 1009
Telefon-szám: 886 — és — 887

Zongorák:
rövid keresztűros, — pianinók, perzsaszönyegek, antik butorok és porcellánok jutányosan kerülnek eladásra
Sternberg
Régiségkereskedőnél
ORADEA-MARE, SZT. LAZÁRO-TÉR 2

A BÉCSI DIVAT SAISON-ÚJDONSÁGAI MEGÉRKEZTEK

VELOUR
DUVETIN
HOMESPUNS
SHETLAN
GYAPJU TRICOT
SHOTIS
VELOURCHIFFON
ANGOL RUHA-BÁRSONY
CREP DE CHIN
CHARMANT
MAROGEN
CREP GEORGET
FANTASIE

AZ ÖSSZES DIVATSZINEKBEN OLCÓSÓ ÁRAK!
GRÜNWALD ÉS STEINER
NŐI DIVATKÜLÖNLÉGSÉGEK ARUHÁZA
CLUJ, PIATA UNIRII No. 12

Festék, lack és anyagáru üzlet
Rados M. és Tsa
Cluj, Reg. Ferdinand No. 21.
(volt Wesselényi-utca)

Megérkeztek a „HERCULES“
cipőáruháza Str. Reg. Ferd. 5
nagy választékban női és férfi cipők

Órlási raktár őszi és téli férfi konfekcióban
Nagyban eladás! Jutányos árak!
Weisz Vilmos és Fia
Timisona, — Löffler-palota.

CSAK EGY UT Vezet az erőhöz, egészséghez a páratlan hatású
HIGIEA SOSBORSZESZ
Kapható mindenütt!
Gyártja: „HIGIEA“ Kosmetikai és Vegyészeti Gyár
1265 CLUJ — KOLOZSVÁR

Egyébort, -ilmárhuladást
2470-1 minden mennyiségben, — legmagasabb árban vesz az
Agvag-és Vegyipar Rt. Satu-Mare

Baumzweig, Rosenfeld & Co.

kézmű- és dílatáruháza megnyílt — a főpostával szemben

Férfi gyapju-szövet 100 cm. női	Lelei 130.—
Francia delének	Lelei 32.—
Is Karton	Lelei 13.—
Is vásznak	Lelei 12.—
Barchetek	Lelei 13.—
Pamut-szövet	Lelei 15.—
Férfi zokni	Lelei 15.—
Női harisnya	Lelei 8.—
	Lelei 12.—

A fel nem sorolt cikkek fektető olcsó árban árusítatnak

Kadima kiadóvállalat Rt. kiadása, Cluj—Kolozsvar.

Minden házban fontos!

Az egészség érdekében nélkülözhetetlen a parnatoll-, vatta-, lőszőr- és gyapju-tisztítása, melyet gőzerőre és vegytisztításra berendezett műhelyemben gyorsan és pontosan vállalok 1252
Raktérom tartok kész párnákat és tollat Mérsékelt árak! — Szolid kiszolgálás!
Stern Salamon Bocskay-utca 9.

Deutsch Festvérelek Cluj, Piata Unirii (v. Mátyás király-tér) 36.
Nemzetközi szállítási vállalat. — Rendszeres gyűjtő- és vagonforgalom a külföld, valamint a belföld minden irányából és irányába. — — — Fuvardíjviszterítési és felvilágosítási iroda.

CAROL LASSEN

nemzetközi szállítási vállalat
CLUJ, PIATA UNIREI No. 4



Elvállal bármily szállítást bel- és külföldre. —
Fiókok és képviselők a kontinens minden nagyobb városában — és kikötőjében. —

Gyorsított nagyszállítmányok



Prompt felvilágosítások szállítási és fuvarszámítási ügyekben ::

Saját fuvarreklamációs iroda